

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-476-25
Ert dnr Ju2026/00079

Justitiedepartementet/Grundlagsenheten
ju.remissvar@regeringskansliet.se
(kopia ju.L6@regeringskansliet.se)

Remissyttrande över SOU 2026:2 710 miljoner skäl till reformer

Juridiska institutionen vid Umeå universitet fick i uppdrag att bereda universitets remissyttrande över delbetänkandet *SOU 2026:2 710 miljoner skäl till reformer*. Efter samråd har emellertid remissvaret i huvudsak utarbetats av docent Johan Hellström, Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet. Juridiska institutionen synpunkter framgår avslutningsvis i yttrandet.

Sammanfattning

Umeå universitet ställer sig delvis positiv till betänkandet, eftersom det minskar antalet valsedlar och underlättar administrationen. Samtidigt finns två huvudsakliga brister i förslaget, nämligen att små partier missgynnas och att alternativet med gemensamma valsedlar inte utreds tillräckligt.

Umeå universitet förordar i stället ett system med gemensam valsedel (inspirerat av Nederländerna), som bättre skulle lösa problem med många valsedlar, köer och valhemlighet.

Synpunkter på betänkandet

Betänkandets förslag innebär inga genomgripande förändringar av den nuvarande ordningen. En fördel med förslaget är att det nuvarande valsedelsystemet i huvudsak bibehålls, vilket minskar behovet av nya informationsinsatser inför valen. Samtidigt innebär förslagen att antalet valsedlar som behöver tryckas och distribueras till vallokalerna kan minska med cirka 40–60 procent, beroende på val. Det är också positivt att ansvaret för administration och logistik kring kandidatvalsedlar flyttas från partierna till valadministrationen.

Ett mindre antal valsedlar gör det lättare för väljarna att hitta rätt valsedel, kan minska risken för köbildning och underlättar valadministrationen. Det kan även förbättra möjligheterna att upptäcka och hantera fall där valsedlar

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-476-25
Ert dnr Ju2026/00079

har tagits bort eller placerats fel. Samtidigt kvarstår flera av dessa problem, eftersom antalet valsedlar även fortsättningsvis blir betydande.

Kommitténs förslag uppvisar två väsentliga brister. Den första gäller att mindre och nya partier inte ges någon motsvarande lättnad i administrationen av kandidatvalsedlar. Det rör partier som ännu inte uppfyller kraven för att delta med kandidatvalsedlar. Dessa partier kan visserligen fortfarande delta i valet, men väljaren måste då skriva partiets namn och eventuell kandidat på en blank valsedel, vilket begränsar partiernas synlighet i vallokalen. Det är rimligt att registrerade partier ges möjlighet att till självkostnadspris få valsedlar tryckta och distribuerade av valadministrationen.

Den andra, och enligt vår bedömning mest betydande, bristen är att gemensamma eller neutrala valsedlar avfärdas utan tillräckligt ingående överväganden och utan tydliga motiveringar. De grundläggande problemen med den stora mängden valsedlar, valsedelsincidenter, köbildning och brister i valhemligheten kommer att kvarstå även med kommitténs förslag, om än i mer begränsad omfattning. Om syftet är att komma till rätta med dessa problem mer genomgripande framstår gemensamma eller neutrala valsedlar som ett mer ändamålsenligt alternativ.

Alternativt system

I det svenska proportionella valsystemet är kandidatlistorna halvöppna. Partierna intar en central ställning, men möjligheten till personröstning innebär att partiernas egen rangordning av kandidater kan påverkas. Till skillnad från vad som anförs i betänkandet bedömer vi att detta relativt enkelt kan förenas med ett system med gemensamma valsedlar.

En möjlig förebild är den nya nederländska gemensamma valsedeln. I denna modell anges partierna på valsedelns övre hälft, och väljaren röstar på ett parti genom att markera det valda partiet. På den nedre hälften kan väljaren markera ett nummer som motsvarar en kandidat för det valda partiet. Partiernas kandidater anges alltså inte direkt på själva valsedeln, utan i särskilda kandidatförteckningar som finns tillgängliga i vallokalen och i valbåset. Den nederländska valsedeln rymmer upp till 40 partier och upp till 80 kandidater, vilket är mer än tillräckligt för svenska förhållanden.

För en anpassning till det svenska systemet skulle partivalet i valsedelns övre del vara obligatoriskt, medan kandidatvalet i den nedre delen skulle vara frivilligt. Antalet partier och kandidater skulle dessutom kunna anpassas till svenska förhållanden, med färre partier och kandidater per

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-476-25
Ert dnr Ju2026/00079

valkrets. I vallokalen skulle det då vara tillräckligt att tillhandahålla partiernas kandidatförteckningar, där varje kandidat har givits ett nummer.

För varje valdistrikt skulle de gemensamma valsedlarna kunna utformas med förtryckta namn och symboler för de partier som före valet uppfyller kraven för kandidatvalsedlar. Samtidigt skulle det vara möjligt att lämna utrymme på valsedeln för väljare som vill skriva in och rösta på ett annat, mindre parti. Partiernas kandidatförteckningar skulle kunna sättas upp i vallokalen och i varje enskilt valbås och för att minska risken för manipulation skulle det också med fördel kunna tryckas som en gemensam lista (en stor poster).

Fördelarna med en svenskanpassad variant av den nederländska valsedeln är att den i stor utsträckning skulle undanröja problemen med den stora mängden valsedlar och köbildning, samt stärka valhemligheten.

Avslutande synpunkter

Även Juridiska institutionen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag, även om det i vissa avseenden inte helt klart framgår vilka ställningstagande som gjorts. Det gäller exempelvis digitala valsedelsskrivare, där det i betänkandet lyfts fram både fördelar och nackdelar med det utan en tydlig ståndpunkt.

Vidare kan det finnas anledning att i det fortsatta beredningsarbetet göra en tydligare avvägning mellan å ena sidan ambitionen att minska samhällets administrativa börda och å andra sidan beakta den enskildes demokratiska möjligheter i valet.

I ärendet har dekan Ulrika Haake, samhällsvetenskaplig fakultet, fattat beslut. Fakultetssamordnare Åsa P. Isaksson har varit föredragande.

Ulrika Haake
Dekan

Åsa P. Isaksson
Fakultetssamordnare